

Slip fantasien løs!

Offentliggjort den 10. marts 2010 som blog på www.u-landsnyt.dk/blog/51/slip-fantasien-l-s

Når det gælder samarbejdet med udviklingslandene, giver det offentlige Danmark langt mindre frihed og appellerer langt mindre til fantasien i forhold til de private medspillere, end når det gælder kulturen og det hjemlige skolevæsen.

Hvis private vil have fra det offentlige, og det handler om udviklingssamarbejde, skal vi følge civilsamfundsstrategien, den eneste tilladte retning. Hvis private vil have fra det offentlige, og det handler om skolevæsen eller om kunst og kultur, er der ikke nogen eneste tilladte retning. Det kunne der godt have været – det var der f. eks. i Sovjetunionen, da denne eksisterede. Inden for enhver form for kunst var kun socialrealismen tilladt.

Misforstå mig nu ikke derhen, at jeg ikke bryder mig om socialrealisme! Det gør jeg i høj grad – det var f. eks. en bevægende oplevelse, da jeg for nylig så en DVD med Arne Weels filmatisering af Jeppe Aakjærs ”Livet på Hegnsgaard” med Axel Frische og Holger Reenberg i hovedrollerne. Men jeg vil også godt have lov at blive bevæget af andre kunstneriske retninger.

Det er heller ikke sådan, at jeg ikke kan lide civilsamfundsstrategien – det at styrke kræfter, der hverken er stat eller marked, gør mig umiddelbart varm om hjertet. Det er bare ikke en hvilken som helst situation mellem himmel og jord, der kan tilpasses opskriften.

Problemet er, at der kun er denne ene mulighed, at man skal gå lige ud ad én bestemt vej og ikke må se til siderne – man får ikke lov at få styret nysgerrigheden omkring, hvad der kunne dukke op lige om hjørnet, hvis fantasien fik friere vilkår. Det er synd for civilsamfundsstrategien, at den ikke bliver spejlet i alternativer, på samme måde som det i Sovjetunionen var synd for socialrealismen, at oplevelsen af den blev mere og mere udvandet, fordi den ikke fik lov at blive udfordret.

Man kan søge private midler, hvis man vil prøve noget af, som ikke lige lader sig rette ind; men for langt de fleste danske udviklingsorganisationer er det forbudt at stemme dørklokker, og desuden er markedet for dørklokkestemning allerede overmættet. Man kan etablere sig som fadderskabsorganisation; for der er penge i børn – indvendingen her er, at ikke alle danske udviklingsorganisationer nødvendigvis identificerer sig med en model, der tager udgangspunkt i børn. En tredje mulighed er at søge fonde; men de fleste af dem giver langt mindre end ellers, så længe der er økonomisk krise, eftersom de overvejende deler ud af renter fra værdipapirer, renter, som er historisk lave.

Med andre ord løber private udviklingsmedspillere hurtigt mod loftet i den private sektor – altså er der et påtrængende behov for, at det offentlige åbner op for, at det enkelte konkrete samarbejde med partnere i udviklingslandene kan følge mere end én opskrift, koncept hedder det vist, hvis man skal være moderne. Hvad er grunden til, at offentlig støtte på dette meget betydelige område ikke kan nyde godt af samme frihedsgrader som den offentlige opbakning til efterskoler, friskoler og højskoler, hvor N.F.S. Grundtvigs og Christen Kolds idealer er i højsædet: ”Enhver skal frit kunne holde skole ud fra sit eget skolesyn, men under ansvar over for staten.”

I statens støtte til skoleformer er der højt til loftet. Det er der også, hvad kulturen angår. I modsætning til, hvad der var tilfældet i den sovjetiske stat stiller den danske stat ikke krav om en bestemt retning. Men staten har ikke altid støttet kunsten. I bogen ”Danske filminstruktører” fortæller anmelder Morten Piil, at før Julius Bomholts filmlov i 1964 var enhver instruktør afhængig af at få opbakning fra mindst et af fire store private selskaber.

En konsekvens af disse producenters snæversyn var den talentfulde Ole Palsbos død for egen hånd i 1952. Ingen ved, hvad han kunne have skabt, hvis han havde fået tre-fire årtier mere at skabe i.

Hverken Bomholt eller hans efterfølgere som kulturminister efterlignede de store filmselskabers snæversyn. Ingen af dem har stillet krav om, at skabere af filmkunst eller anden kunst skal rette ind efter socialrealisme, surrealisme, romantik, impressionisme eller en helt femte tendens. Hvis en original kunstner i vore dages Danmark blev præsenteret for et krav om en bestemt retning eller et bestemt budskab, ville han eller hun seriøst overveje at udvandre. I hvert fald ville en bred kreds af herrer og fruer i åndernes rige gå amok i protester. På samme måde er de frie skoler på vagt over for indskrænkninger i friheden. Selv når den offentlige skole, folkeskolen, tenderer mod mindre rummelighed, siger kreative mennesker fra og taler om kagebogspædagogik.

Når de private skabende aktører inden for udviklingssamarbejdet stilles over for kravet om at rette ind efter en bestemt strategi, er protesterne få og spæde. Kan det virkelig passe, at vi private udviklingsorganisationer skal fortsætte med at være så fantasiløse og eftergivende?

Vi ved ikke, hvad der kunne komme ud af det, hvis der kom økonomiske muligheder for at slippe fantasien løs i udviklingsverdenen, i de varme lande såvel som i oplysningsarbejdet i bredeste forstand herhjemme. Det er overordentlig sandsynligt, at jo mindre man opmuntrer fantasien, jo færre synsvinkler vil man blive præsenteret for, og jo færre arbejdsmetoder vil man komme til at se udfolde sig.

Der må være nogen, der er bange for den frie fantasi.